

Łukasz Lewkowicz, Marlena Gołębiowska

Inicjatywa Trójmorza po szczycie w Wilnie: po pierwsze bezpieczeństwo

W dniu 11 kwietnia 2024 r. w Wilnie odbył się 9. Szczyt Inicjatywy Trójmorza (3SI). 3SI to zainicjowany w 2016 r. format współpracy regionalnej, rozwijany przez przywódców państw Europy Środkowej. Kluczowym celem tej inicjatywy jest stymulowanie rozwoju infrastruktury energetycznej, transportowej i cyfrowej. W 3SI uczestniczy obecnie 13 państw członkowskich UE, które na szczycie reprezentowali: w roli gospodarza prezydent Litwy Gitanas Nausėda oraz prezydenci: Bułgarii – Rumen Radev, Czech – Petr Pavel, Estonii – Alar Karis, Łotwy – Edgars Rinkēvičs, Polski – Andrzej Duda, Rumunii – Klaus Iohannis, Węgier – Tamás Sulyok, a także premier Grecji – Kiriakos Mitsotakis oraz przedstawiciele władz Austrii, Chorwacji, Słowacji i Słowenii. W wydarzeniu wzięli ponadto udział przedstawiciele państw stowarzyszonych 3SI: prezydent Ukrainy Wołodymyr Zełenski ([„Komentarze IEŚ”, nr 639](#)) oraz premier Mołdawii Dorin Recean ([„Komentarze IEŚ”, nr 949](#)). Szczególną rolę podczas szczytu odegrał prezydent Zełenski, który podkreślił znaczenie wzmacniania międzynarodowego wsparcia sił zbrojnych Ukrainy, niezbędnego do odparcia rosyjskiej agresji. Wystąpienie to było apelem o większą solidarność w obliczu kryzysu, który rezonuje poza granice Ukrainy, wpływając na sytuację bezpieczeństwa w Europie. W trakcie szczytu obecni byli również delegaci z państw będących strategicznymi partnerami 3SI, w tym przedstawiciele Komisji Europejskiej, Niemiec oraz USA. Znaczącą decyzją podjętą podczas spotkania było ogłoszenie Japonii nowym partnerem strategicznym, co podkreśla rosnącą międzynarodową rangę tego formatu współpracy. Ponadto w charakterze gości w szczycie uczestniczyli m.in. przedstawiciele władz Czarnogóry, Finlandii, Izraela, Hiszpanii i Turcji.

Kluczowym tematem szczytu była kwestia szeroko rozumianego bezpieczeństwa regionalnego. Jako istotny element współpracy trójmorskiej wskazano mobilność wojskową ([„Komentarze IEŚ”, nr 966](#)). Państwa 3SI mają kontynuować realizację dużych projektów infrastrukturalnych, które mogą być wykorzystane przez siły zbrojne państw uczestniczących w tym formacie w sytuacji np. eskalacji konfliktu na Ukrainie. Na szczycie w Wilnie mówiono w tym kontekście o strategicznym znaczeniu międzynarodowego szlaku drogowego Via Carpatia, mającego połączyć Kłajpedę na Litwie z portami greckimi, oraz o projekcie kolejowym Rail Baltica ([„Komentarze IEŚ”, nr 451](#)). Podkreślano także konieczność kontynuowania działań zwiększających bezpieczeństwo energetyczne. Do najważniejszych osiągnięć w tym zakresie zaliczono otwarcie polsko-litewskiego interkonektora (GIPL) czy gazociągu Baltic Pipe. Wśród tematów podjętych przez uczestników szczytu znalazły się również rozwój odnawialnych źródeł energii i dążenie do osiągnięcia neutralności klimatycznej w regionie. Wspomniano m.in. o konieczności budowy małych reaktorów modułowych SMR i elektrowni wiatrowych na Morzu Bałtyckim ([„Komentarze IEŚ”, nr 314](#)). Dyskutowano także o współpracy cyfrowej, która ma służyć zwiększeniu odporności państw 3SI na różnego rodzaju cyberzagrożenia. Ważnym tematem spotkania w Wilnie była kwestia odbudowy Ukrainy i integracji europejskiej tego państwa (m.in. utworzono specjalną Grupę Wspólnych Interesów na rzecz Ukrainy (CIG4U) Międzynarodowego Forum Transportu (ITF)). Przy szczycie odbyło się Forum Biznesu, a także ponad 20 naukowo-eksperymentalnych wydarzeń towarzyszących. Z perspektywy dalszego rozwoju tego formatu współpracy istotne było podpisanie listu intencyjnego w sprawie powołania Funduszu Innowacji Inicjatywy Trójmorza.

Komentarz:

- Litwa jest trzecim, po Estonii i Łotwie, państwem bałtyckim, które zorganizowało szczyt 3SI, co wskazuje na szczególne zainteresowanie w regionie tym formatem współpracy. Głównym promotorem 3SI na Litwie pozostaje prezydent Gitanas Nausėda. Wydarzenie wpisuje się zarówno w trwającą na Litwie kampanię prezydencką, jak i w politykę budowania międzynarodowej reputacji państwa. Wilno kładzie nacisk na rozwój projektów energetycznych, infrastrukturalnych i cyfrowych, zwiększających bezpieczeństwo regionu. Ta potencjalna kooperacja może dać Litwie szansę na wypełnienie luk infrastrukturalnych i wzmocnienie jej konkurencyjności gospodarczej.

- Szczyt w Wilnie pokazuje, że 3SI wciąż pozostaje przede wszystkim formatem prezydenckim. Po raz kolejny nie odbyło się Forum Parlamentarne 3SI, nie zorganizowano również Forum Społeczeństwa Obywatelskiego. Nie podjęto także tematu instytucjonalizacji 3SI, za którym optowała kilka lat temu strona węgierska. Przed szczytem pojawił się pomysł zaproszenia do 3SI Finlandii jako państwa uczestniczącego i Gruzji jako państwa stowarzyszonego, jednak ostatecznie nie doszło do rozszerzenia formatu. Jednocześnie ogłoszono, że grono partnerów strategicznych 3SI poszerzyło się o Japonię. Ponadto, obok dotychczasowego Funduszu Inwestycyjnego 3SI, powołano Fundusz Innowacji 3SI. Szczytowi tradycyjnie towarzyszyło Forum Biznesu 3SI, gdzie spotkali się politycy, dyplomaci, eksperci i przedsiębiorcy.
- Jeszcze podczas ubiegłorocznego szczytu w Bukareszcie ówczesna prezydent Węgier Katalin Novák oświadczyła, że Węgry będą gospodarzem tego wydarzenia w 2025 r. W Wilnie ogłoszono jednak zmianę w tym zakresie i ostatecznie to Polska będzie organizatorem jubileuszowego, 10. szczytu 3SI. Zapowiedziano również, że szczyt w 2026 r. ponownie zorganizuje Chorwacja. W ramach wydarzenia w mniejszym zakresie realizowano współpracę międzyrządową.
- 11 kwietnia w Wilnie podpisano również umowę między Ukrainą a Łotwą, co zainicjowało współpracę w kierunku wzmocnienia bezpieczeństwa regionalnego. Umowa przewiduje roczne łotewskie wsparcie wojskowe dla strony ukraińskiej na poziomie 0,25% PKB Łotwy. Ponadto Łotwa zadeklarowała pomoc Ukrainie w takich dziedzinach, jak cyberbezpieczeństwo, rozminowywanie oraz technologie bezzałogowe i jednocześnie wsparła dążenia tego państwa do członkostwa w Unii Europejskiej i NATO.